

PROGRAMMEREN ROND DEMOCRATIE

EEN INSPIRATIEGIDS

Meer dan ooit is onze Democratie en alles wat daarmee samenhangt in de actualiteit. De aandacht voor burgerschap en manieren om burgers dichterbij (lokale) politiek te brengen wordt steeds groter. De rode draad: we hebben allemaal behoefte aan betrouwbare informatie en plekken voor dialoog en uitwisseling. Juist de Bibliotheek, als huiskamer van stad of dorp, is een geschikte plek om daar samen met burgers invulling aan te geven.

Maar hoe en waar begin je? Om hierbij te helpen hebben we deze inspiratiegids gevuld met ruim 30 voorbeelden van programmering, activiteiten en partners rondom dit thema zoals gezien in bibliotheken en daarbuiten. Hopelijk biedt deze eerste aanzet je inspiratie om op een vernieuwende manier aan de slag te gaan en komen er komende jaren nog veel meer mooie voorbeelden bij die we met elkaar kunnen delen.

Gebruik de collectie

DE COLLECTIE BESTAAT UIT MEER DAN BOEKEN.

DENK OOK AAN FILM, MUZIEK EN ACTIVITEITEN.

GEBRUIK DIE RIJKDOM OM HET THEMA DEMOCRATIE

OP EEN BOEIENDE MANIER ONDER DE AANDACHT

TE BRENGEN.

1 COLLECTIE DEMOCRATIE

Grasduin in de collectie en stel aantrekkelijke themadossiers samen. Zo breng je democratie in beeld en inspireer je leden en bezoekers in hun zoektocht naar informatie over politiek, maatschappij, verkiezingen en meer. Een paar van onze favorieten:

David van Reybrouck – [Tegen verkiezingen](#)
Joris Luyendijk – [Je hebt het niet van mij](#)
Marcel ten Hooven – [De ontmanteling van de democratie](#)

NB Gebruik de dossiers ook voor [Lees-](#) en [Studiekringen](#). Zo bereik je een nog breder publiek.

2 DEMOCRATIE IN SPEELFILMS EN DOCUMENTAIRES

All the president's men, *The Candidate* en *House of cards*. Ook met film kun je het thema democratie vanuit allerlei invalshoeken belichten. Of werk, net als [Bibliotheek Utrecht](#), samen met het filmhuis aan

een programmering rondom burgerschap, participatie en vernieuwende bestuursvormen. Met na afloop, onder het genot van een drankje, een verdiepend gesprek.

NB Leden van lees- en studiekepingen houden niet alleen van boeken. Vergeet ze niet uit te nodigen.

3 DE UNIVERSITEIT VAN DE BIEB

De '[Universiteit van de Bieb](#)' is een laagdrempelige manier om mensen te ontmoeten en informatie en ideeën uit te wisselen. De Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid (OBGZ) organiseert onder deze noemer hoorcolleges. Tijdens de colleges komen onderwerpen als politiek, economie, ongelijkheid, machtsverhoudingen, cultuur, filosofie en media aan bod.

4 IN GESPREK MET LEVENDE BOEKEN

Het thema democratie leent zich bij uitstek voor een gedachtenwisseling. Bij de [Mensenbieb](#) of een [Human Library](#) leer je geen boeken maar mensen. Organiseer bij jou in de Bibliotheek edities met een divers titelaanbod. Zo stap je bijvoorbeeld in de belevingswereld van een lokale politicus, wethouder of ambtenaar.

5 EXPOSITIE DEMOCRATIE

Archieven en erfgoedinstellingen hebben veel informatie en beeldmateriaal over zaken als vrouwkiesrecht, 100 jaar kiesrecht of 75 jaar Vrijheid. Daarmee krijg je toegang tot middelen voor een laagdrempelige expositie. *Verhalen van Groningen*, bijvoorbeeld, organiseerde een [Vrouwengalerij](#) in de Bibliotheek. In combinatie met materialen uit je collectie en een interessante programmering bied je bezoekers een spannende visuele beleving.

Landelijke en lokale politiek

TIJDENS LANDELIJKE EN LOKALE VERKIEZINGEN

KOMT ER VEEL OP MENSEN AF. GEBRUIK JE POSITIE ALS

HUISKAMER VAN DE STAD/HET DORP WAAR IEDEREEN

TERECHT KAN VOOR INFORMATIE EN ONDERSTEUNING.

1

LIJSTTREKKERSDEBAT

Organiseer in aanloop naar de verkiezingen, net als [Bibliotheek Eemland](#) en [AmersfoortKiest](#), lijsttrekkersdebatten. Gebruik daarvoor onderwerpen die door het publiek zijn aangedragen, thema's die leven in de stad of het dorp.

2

VERKIEZINGSMARKT

Richt, zoals [De Marienburg in Nijmegen](#), een verkiezingsmarkt in. Daar kan iedereen op een vrijblijvende en toegankelijke manier kennismaken met lokale politici, partijen, raadslieden en wethouders. En kunnen bezoekers met elkaar in discussie gaan over onderwerpen die voor hen belangrijk zijn.

3

COLLEGETOUR

Collegetours zijn gebaseerd op de town hall meetings tijdens de Amerikaanse verkiezingen. Tijdens een collegetour gaat het publiek, onder leiding van een moderator, in dialoog met inspirerende sprekers. Organiseer met de lokale omroep een tour in de Bibliotheek. Geef bezoekers de kans vragen te stellen aan sprekers als Paul Cliteur, René Cuperus, lokale lijsttrekkers, de burgemeester of Mark Rutte zelf!

4

WIJZER OVER DE STEMWIJZER

Elk jaar rond de verkiezingen is er een [online stemwijzer](#). Maar kan iedereen hiermee overweg? Ook jongeren die net stemgerechtigd zijn, nieuwkomers en mensen die digitaal minder vaardig zijn? Geef uitleg over de stemwijzer. Help bezoekers te ontdekken welk partijprogramma het meest overeenkomt met hun standpunten.

5

LEER DE SPELREGELS VAN DE DEMOCRATIE

[ProDemos](#) zet zich in om de spelregels van de democratie en de rechtsstaat aan iedereen duidelijk te maken. Ze laten bijvoorbeeld zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen. Zet met hun cursusprogramma's, lesmaterialen, politieke excursies, gastlessen en rollenspellen de democratie in de spotlight.

6

TIJD VOOR DEMOCRATIE

Benut de dag/week/maand van de Democratie om de bewustwording hierover te vergroten. Besteed extra aandacht aan lokale thema's, issues en partijen, net als de [Bibliotheek Oss](#). Sluit aan bij (inter)nationale initiatieven van de VN en ProDemos. Bij hen vind je toolkits voor '[Democracyday](#)' en de '[Dag van de Democratie op locatie](#)'.

Huiskamer van de dialoog

DE BIBLIOTHEEK IS EEN LAAGDREMPELIGE PLEK

WAAR MENSEN ELKAAR KUNNEN ONTMOETEN.

MAAR HOE ZORG JE ERVOOR DAT ZE MET ELKAAR OVER

DEMOCRATIE PRATEN? LEVER ALS 'HUISKAMER VAN

DE DIALOOG' EEN BIJDRAGE AAN DE TOTSTANDKOMING

VAN HET GESPREK.

1

BIBLIOTHEEK ALS 'HUIS VAN DE DEMOCRATIE'

Onder de noemer '[Huis van de Democratie](#)' ontwikkelen, organiseren en stimuleren bibliotheken programma's rondom democratie en democratiseringsprocessen. Met debatten, cursussen, workshops of [media-activiteiten](#) brengen ze onderwerpen als democratie, politiek, filosofie en burgerparticipatie dichterbij de burger. Daarbij maken ze gebruik van goede voorbeelden uit binnen- en buitenland.

TOOLKIT 'PODIUM VOOR DEBAT'

2

In een democratie mogen verschillende meningen naast elkaar bestaan. Deze mag men, met respect voor elkaar, kenbaar maken. Eén van de kernfuncties van de Bibliotheek is het bieden van een podium hiervoor. Maar hoe doe je dat precies? Hoe geef je vorm en inhoud aan een politiek debat? [Cubiss](#), [RUW](#) en [Probiblio](#) ontwikkelden hiervoor een leidraad.

3

DEEP DEMOCRACY-SESSIES

Zoveel mensen, zoveel meningen. Hoe leid je dat in goede banen? In bijeenkomsten georganiseerd volgens de uitgangspunten van [Deep Democracy](#) geef je hiervoor alle ruimte. Breng mensen van allerlei pluimage bij elkaar en laat iedereen aan het woord. Zorg wel voor een bekwame discussieleider.

POLITIEKE CAFE'S

4

(Lokale) politiek komt dichterbij in een politiek café. Daar kun je in een informele setting praten met politici, raadsleden, wethouders, experts en mede-geïnteresseerden. Tijdens het [Deventer Debatcafé](#) bood Bibliotheek Deventer ruimte aan nieuwe raadsleden en jonge burgers en scholieren om van gedachten te wisselen over thema's die zij belangrijk vonden.

OPEN DE DIALOOG MET TERRA NOVA MINIMAATSCHAPPIJ

6

Democratische processen zijn vaak abstract en voelen ver weg. Stichting Terra Nova gebruikt democratisch design om lastige thema's voorstelbaar en bespreekbaar te maken. Met hun [Burgerschapsspel Terra Nova Minimaatschappij](#) zwengel je op een creatieve manier de dialoog aan.

KRO-NCRV EN MONITOR MEETINGS

5

Bij de [Monitor Meetings](#) van KRO-NCRV staat (lokale) onderzoeksjournalistiek voorop. Met ervaringsdeskundigen en de inbreng van burgers voeren zij het gesprek over maatschappelijk relevante thema's. KRO-NCRV doet dat niet alleen in het televisieprogramma en op haar online platform, maar ook bij jou in de Bibliotheek.

Andere en nieuwe vormen van democratie

GEBRUIK INNOVATIEVE VORMEN OM HET THEMA

DEMOCRATIE OP EEN CREATIEVE EN AANTREKKELIJKE

MANIER ONDER DE AANDACHT TE BRENGEN.

DAAG BEZOEKERS UIT OM DE WERELD VANUIT EEN

ANDER PERSPECTIEF TE ZIEN.

IN SEARCH OF DEMOCRACY

1

[In Search of Democracy 3.0](#) prikkelt mensen om na te denken over democratische vernieuwing. Lucas De Man praat met politici, wetenschappers en burgers over hedendaagse democratieën, verschuivende verhoudingen en oplossingen voor de toekomst. Of gebruik de documentairereeks en het online kennisplatform als startpunt voor een programma.

3

DE DEMOCRATIEFABRIEK

Democratie is mensenwerk. In de [Democratiefabriek](#) kunnen kinderen en volwassenen dat ontdekken en ermee oefenen. Met machines, apparaten en gereedschappen daag je hen uit hun kennis te vergroten en een eigen mening te vormen.

5

ANDERE LANDEN, ANDERE CULTUREN, ANDERE POLITIEKE SYSTEMEN

China, Rusland, Amerika, Cuba, Turkije. Allemaal landen met een eigen 'politiek systeem'. Van [dictatuur](#) tot democratie: hoe is het ontstaan en wat betekent het voor de mensen die er leven? Belicht iedere maand een ander politiek systeem. Laat bezoekers kennismaken met en zich inleven in andere regeringsvormen.

DEMOCRATIESPEL

7

Hoe is het om politiek actief te zijn? Laat jongeren en volwassenen ontdekken wat democratie is door het gewoon zélf te doen. Speel in de Bibliotheek het [Democratiespel](#) en laat bezoekers ervaren hoe de verschillende bestuurslagen van ons land samenwerken en met elkaar te maken hebben.

2

ESCAPEROOM DEMOCRATIE

Democratie saai? Dat hoeft niet! Met een Escaperoom Democratie koppel je kennis en inhoud aan beleving. Vind met je team antwoorden op de uitdagende vragen en ontsnap uit de escaperoom. Spectrum, [Twynstra Gudde](#) en ProDemos ontwikkelden escaperooms over democratie en burgerschap die op locatie gespeeld kunnen worden.

4

DEMOCRATIEFESTIVAL

Een [Democratiefestival](#) is een feestelijke manier om met mensen van gedachten te wisselen over alles wat ons bindt en verdeelt. Regel een mooie plek waar je naar elkaar kunt luisteren, vragen kunt stellen en van elkaar kunt leren. En sluit de dag af met een drankje en muziek.

6

KUNST EN DEMOCRATIE: EEN NIEUWE BLIK

[Stichting Nieuwe Helden](#) gebruikt creativiteit en kunst om ontwikkelingen in de samenleving zichtbaar te maken en om erover te praten. Vraag met behulp van interactieve performances, multimedia projecten en kunstzinnige installaties aandacht voor een lokale vraag of thema. Werk daarbij in een team met bewoners, betrokkenen en ervaringsdeskundigen.

Met, voor en door de burger

WERKEN AAN EEN GOED FUNCTIONERENDE

DEMOCRATIE DOEN WE SAMEN. DUS IS HET

BELANGRIJK DAT IEDEREEN ZICH GEZIEN EN GEHOORD

VOELT. GEEF IEDERE BURGER EEN STEM EN VERGROOT

DE LOKALE BETROKKENHEID.

MEET UPS VOOR DE THEMA'S VAN DE TOEKOMST

Tijdens een [Tegenlicht Meet Up](#) gaat het over trends in de wereld van politiek, economie, maatschappij en wetenschap. Attendeer deelnemers ter voorbereiding op de VPRO Tegenlicht-serie en praat er in de Bibliotheek over door. Een voorbeeld: de Bibliotheek Midden-Brabant organiseerde met Lucas de Man de [MeetUp Next Generation Democratie](#).

DE AGENDA VAN DE BURGER

Ondersteun de lokale journalistiek en informatievoorziening. Help mensen om bij de politiek interesse te wekken voor de issues die er lokaal spelen. [Bibliotheek Hengelo en Enschede](#) werken met de regionale omroep én inwoners samen om maatschappelijke kwesties bespreekbaar te maken en daar programma op te maken. Zo dragen ze bij aan meer kennis en begrip voor complexe lokale onderwerpen.

4 CITIZENLAB

[CitizenLab](#) zet zich in voor burgerinitiatieven. Zodat de lokale besluitvorming democratischer, transparanter en meer gericht op samenwerking verloopt. En de stem van iedere burger gehoord kan worden. Deel informatie over CitizenLab actief. Informeer – én stimuleer – iedereen om deel uit te maken van de lokale beleids- en besluitvorming.

3 POP-UP BIEBS

Hoe krijg je de vraagstukken waar burgers mee zitten op het netvlies? Help ze met een [pop-up bibliotheek](#) in de wijk. Gebruik [verschillende vormen](#) (sofa, foodtruck, boekencaravan en wat je nog meer kunt bedenken) om informatie op te halen en het gesprek tussen burgers, raadsleden en bestuurders te stimuleren.

5 STUDIO VERS BESTUUR

[Studio Vers Bestuur](#) werkt aan bestuurlijke innovatie en de connectie tussen overheid, maatschappelijke partners en inwoners. Organiseer met hen een lokaal programma over Democratie en werk mee aan de (bestuurlijke) [experimenten](#). Ervaringen worden gedeeld via de Studio Vers Bestuur [kennisbank](#).

DEMOCRATIE SAMEN ONLINE

Kennisplatform [Lokale-democratie.nl](#) zet zich in voor vernieuwing van de lokale democratie en een sterkere verbinding tussen inwoners. Koppel je collectie aan hun online kennisbank en tools (zoals de [Quickscan Lokale democratie](#)). Vergroot daarmee het bewustzijn over thema's als transparant bestuur en verbeter de relatie tussen gemeente, bibliotheek en stad, dorp of wijk.

6

Wat is waar? Weet wat je vindt en deelt

IEDERE DEMOCRATIE IS GEBAAIT BIJ GOED

GEÏNFORMEERDE BURGERS. HELP JE BEZOEKERS

BETROUWBARE INFORMATIE(BRONNEN) TE VINDEN

EN ONBETROUWBARE TE HERKENNEN.

1

THE GLASS ROOM MISINFORMATION

Hoe gaan we om met al die informatie die op steeds nieuwe manieren tot ons komt? Nodig, net als Rozet, [The Glass Room Misinformation](#) uit. Een tijdelijke (Engelstalige) tentoonstelling (met een [online versie](#)) die het nadenken en praten over privacy, data delen en nepnieuws stimuleert. Er zijn ook praktische tools om meer grip op data te krijgen, zoals de [Data Detox Kit](#).

2

FAKE NEWS: WAT DOE JE ER (NIET) MEE?

Wat is waar en wat is onzin? Bied burgers de helpende hand bij het herkennen van nepnieuws en het kritischer gebruik van sociale media met [\(online\) cursussen Fake News](#). Informatie over de motieven om leugens te verspreiden en inzicht in de emoties waar nepberichten op inspelen, kan hen leren een [gezond wantrouwen](#) te ontwikkelen.

3

DIGITAAL DEMOCRATISCH BEWUSTZIJN

Hoe zorgen we voor een betrouwbare, democratische en veilige digitale samenleving? Vergroot het bewustzijn rondom digitale privacy en verantwoord online gedrag. Organiseer programma's zoals ['De Kleinste Privacyshow van Nederland'](#) of [SET-UP](#) workshops.

4

WAARHEID, MISLEIDING EN MISVERSTAND

Het doelbewust misleiden van mensen is iets van alle tijden. Veel filosofen hebben zich decennialang verweerd tegen degenen die schijnkennis verspreiden. [Bibliotheek Gouda](#) organiseerde in 2019 een reeks hoorcolleges waarin, aan de hand van vier grote filosofen – Plato, Kant, Wittgenstein en Foucault - de ontmaskering van nepnieuws werd besproken.

COLOFON

Heb je vragen of ben je enthousiast geworden over wat je hebt gezien?
Neem contact met ons op.

Georges Elissen
Senior Adviseur Educatie, Cultuur & Samenleving
e-mail: georges.elissen@rijnbrink.nl

Elisabeth Rullens
Adviseur Educatie, Cultuur & Samenleving
e-mail: elisabeth.rullens@rijnbrink.nl

TEKST
Rijnbrink

ONTWERP
Rijnbrink